

اجرا نشدن معافیت‌های مالیاتی و شفاف نبودن مناقصات؛ ۲ چالش مهم پیش‌روی شرکت‌های دانش‌بنیان است

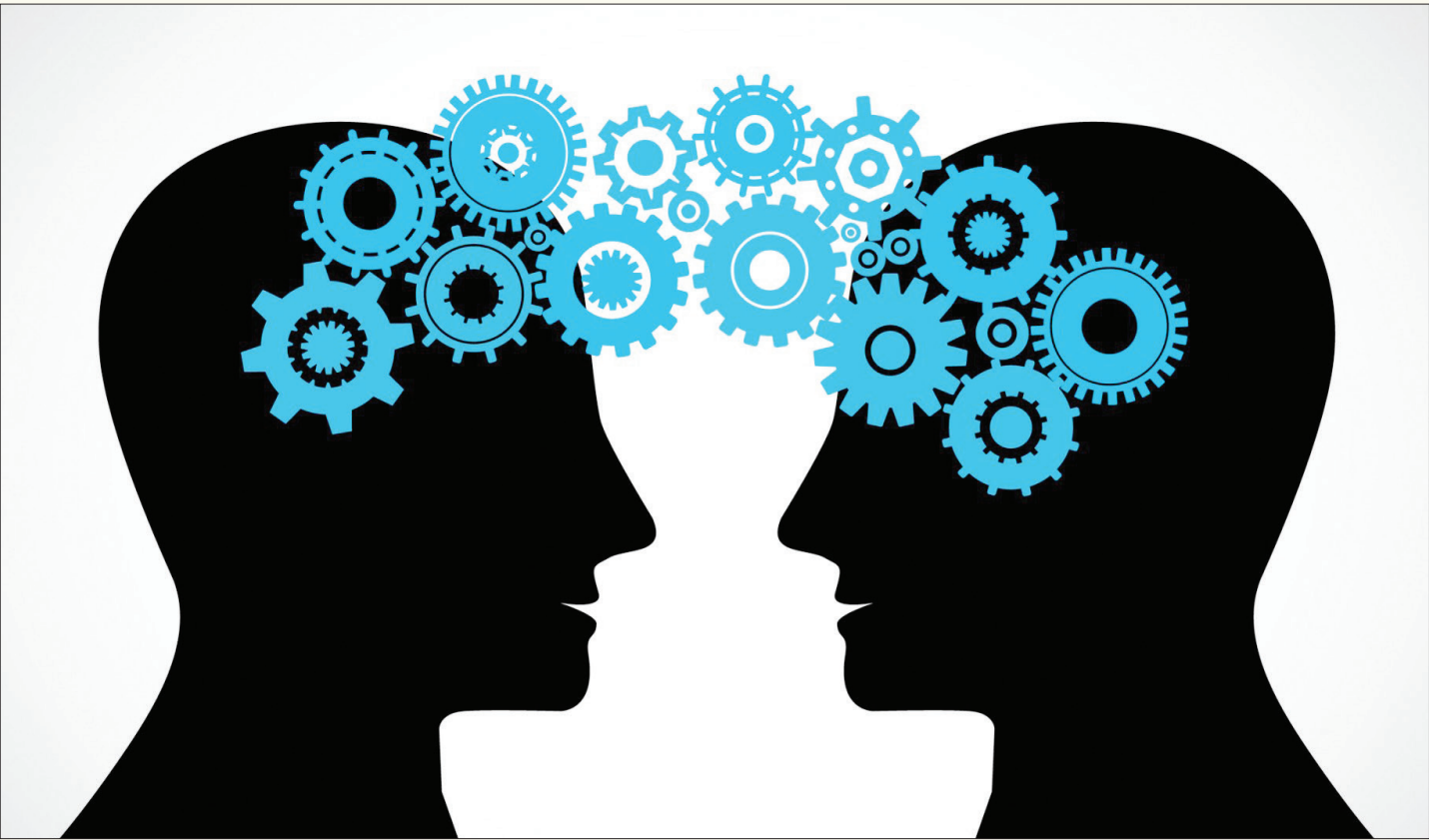
دانش‌بنیان‌ها در دست اندازهای قانونی

تشخیص صلاحیت شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان باشد، اما روند معافیت شرکت‌های دانش‌بنیان مستقر در پارک علم و فناوری اندکی با آنچه پیش از این گفته شد، متفاوت است. این شرکت‌ها ابتدا از مدیریت پارک مجوز استقرار و فعالیت دریافت می‌کنند و با توجه به قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری از معافیت مالیاتی برخوردار می‌شوند. به عبارت دیگر این شرکت‌ها نیازی به دریافت مجوز از کارگروه ارزیابی مالیاتی ندارند. مدت معافیت مالیاتی شرکت‌های دانش‌بنیان مستقر در پارک علم و فناوری ۲۰ سال از تاریخ صدور مجوز از طرف رئیس پارک است. نکته قابل توجه اینکه این معافیت‌ها تنها در قبال درآمدهایی اعمال می‌شود که حاصل از فعالیت‌های مذکور در پارک علم و فناوری باشد.

ضعف شرکت‌های دانش‌بنیان در مناقصات

همان‌طور که در ابتدای گزارش گفته شد، شرکت‌های دانش‌بنیان با دو چالش مهم دست به گریبان هستند، نخست عدم اجرای معافیت‌های مالیاتی و دیگری شفاف نبودن مناقصات. پیش از این توضیحات مفصلی درمورد معافیت‌های مالیاتی شرکت‌های دانش‌بنیان ارائه شد. در قانون حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان به صراحت ذکر شده است که شرایط مناقصه و واگذاری طرح‌های مرتبط به شرکت‌های مشمول این قانون باید تسهیل شود؛ اقدامی که گویا در سایه کم‌کاری برخی مسئولان انجام نشده است. با وجود اینکه اکثر قریب به اتفاق شرکت‌های دانش‌بنیان توانمندی‌های تخصصی بی‌شماری دارند، اما دانش لازم برای حضور در بازارهای جهانی و رقابت با رقبای خارجی را ندارند. این درحالی است که یکی از راه‌های ارائه و توسعه فناوری‌های دانش‌بنیان انجام فعالیت‌های برون‌مرزی چه در زمینه ارائه خدمات و چه در حوزه عرضه تولیدات است. در واقع اجرای پروژه‌های پیمانکاری باید در سیاستگذاری و چشم‌انداز فعالیت شرکت‌های دانش‌بنیان لحاظ شود. این امر میسر نمی‌شود مگر از طریق شرکت در مناقصات بین‌المللی. البته حضور قدرتمند شرکت‌های دانش‌بنیان در مناقصات بین‌المللی و موفقیت در آنها نیز مستلزم تجمیع توانمندی‌ها و قابلیت‌های متنوع است. برای مثال، به گفته کارشناسان این حوزه برخی قابلیت‌هایی که می‌تواند موفقیت شرکت‌های دانش‌بنیان را در مناقصات بین‌المللی رقم بزند، داشتن سابقه اجرای پروژه‌های پیمانکاری در قالب قراردادهای EPCF (تأمین مالی برعهده پیمانکار ولی پیمانکار سرمایه‌گذار نیست) یا قراردادهای BOT (قراردادهای ساخت، بهره‌برداری، انتقال و واگذاری) در داخل و خارج است.

یکی از دلایل عدم توانمندی شرکت‌های دانش‌بنیان در این بخش، تمرکز این شرکت‌ها بر فرآیند توسعه فناوری و درنهایت تجاری‌سازی آن بوده بنابراین به توانمندی‌های مدیریتی و بازاریابی کمتر پرداخته شده است. این امر نشان می‌دهد برای رسیدن به جایگاهی که شرکت‌های دانش‌بنیان نقش‌برآوردی در مناقصات بین‌المللی داشته باشند، باید زیرساخت‌های لازم فراهم شود.

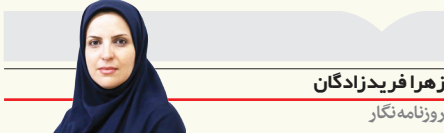
مشمولان معافیت مالیاتی

حال و پس از بررسی چگونگی تقسیم‌بندی شرکت‌های دانش‌بنیان، موضوع معافیت مالیاتی این شرکت‌ها قابل تحلیل است. البته معافیت مالیاتی برخی شرکت‌های دانش‌بنیان با برخی دیگر متفاوت است. به عبارت دیگر

با وجود اینکه اکثر قریب به اتفاق شرکت‌های دانش‌بنیان توانمندی‌های تخصصی بی‌شماری دارند، اما دانش لازم برای حضور در بازارهای جهانی و رقابت با رقبای خارجی را ندارند. این درحالی است که یکی از راه‌های ارائه و توسعه فناوری‌های دانش‌بنیان انجام فعالیت‌های برون‌مرزی است

تولید فناوری‌های برتر و تجاری‌سازی علم و دانش عنوان کرد. بر این اساس شرکت‌های دانش‌بنیان به دو دسته تقسیم می‌شوند؛ دسته اول شرکت‌هایی که مالکیت آن تنها به اعضای هیأت علمی تعلق دارد. در این صورت اگر سهام دانشگاه در شرکت از ۵۰ درصد کمتر باشد، شرکت دانش‌بنیان، خصوصی قلمداد می‌شود. دسته دوم شرکت‌هایی هستند که مالکیت آنها را دانشگاه‌ها نیز برعهده دارند. درنتیجه اگر سهام دانشگاه ۵۰ درصد یا بیشتر باشد، شرکت دانش‌بنیان، شرکتی دولتی خواهد بود. البته علاوه بر این تقسیم‌بندی، بررسی مالیات شرکت‌های دانش‌بنیان، این شرکت‌ها را به دو سطح نوع یک و نوع دو تقسیم می‌کند که هر کدام از آنها به دو دسته نوپا و تولیدی نیز دسته‌بندی می‌شوند. محصولات ارائه شده از سوی این شرکت‌ها، سطح شرکت را تعیین می‌کند؛ به عبارت دیگر منظور از کالاها و خدمات دانش‌بنیان سطح یک، محصولاتی است که در حوزه فناوری‌های برتر و با ارزش افزوده بالا و پیچیدگی فنی بالا هستند.

درحالی که کالاها و خدمات دانش‌بنیان سطح دو پیچیدگی فنی کمتری نسبت به کالاها و خدمات دانش‌بنیان سطح یک دارند. براساس آخرین آمار منتشرشده از سوی سازمان امور مالیاتی که در سال ۹۷ منتشر شده، دوهزار و ۳۳۳ شرکت دانش‌بنیان از پرداخت مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی معاف شدند.

زهره فریدزادگان

روزنامه نگار

طبق ماده ۲۰ قانون تجارت، شرکت‌های تجاری به هفت قسم؛ شرکت سهامی، شرکت با مسئولیت محدود، شرکت تضامنی، شرکت مختلط غیرسهامی، شرکت مختلط سهامی، شرکت نسبی و شرکت تعاونی تولید و مصرف تقسیم می‌شوند. در فصل اول این قانون، توضیحات و تعاریف جامعی درمورد فعالیت این شرکت‌ها آورده شده است. عناوین این شرکت‌ها درحالی در قانون تجارت ذکر شده است که در این دسته‌بندی‌ها، نام شرکت‌های دانش‌بنیان به چشم نمی‌خورد؛ شرکت‌هایی که در سال‌های اخیر جایگاه ویژه‌ای در اقتصاد کشور پیدا کرده‌اند. فرآیند ثبت شرکت‌های دانش‌بنیان نیز متفاوت از شرکت‌های دیگر است. در اهمیت فعالیت این شرکت‌ها در اقتصاد کشور همین بس که مقام معظم رهبری بارها در سخنان خود فعالیت شرکت‌های دانش‌بنیان را یکی از اساسی‌ترین فعالیت‌ها در بحث اقتصاد مقاومتی دانسته‌اند. با این وجود به نظر می‌رسد اهمیت فعالیت این شرکت‌ها در چرخه اقتصادی کشور همچنان نادیده گرفته می‌شود.

قانون حمایت از دانش‌بنیان‌ها

در سال ۱۳۸۹ قانونی با عنوان «قانون حمایت از شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات» به تصویب رسید که هدف آن حمایت از شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان بود. براساس این قانون مقرر شد سیاست‌های حمایتی مختلفی برای حمایت از شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان خصوصی یا تعاونی‌ها اتخاذ شود. در ذیل ماده سه این قانون که با عنوان «حمایت‌ها و تسهیلات قابل اعطا به شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان» در متن قانون حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان آورده شده، آمده است که شرکت‌های دانش‌بنیان از پرداخت مالیات، عوارض، حقوق گمرکی، سود بازرگانی و عوارض صادراتی معاف هستند. همچنین طبق یکی دیگر از بندهای این ماده قانونی، شرایط مناقصه و واگذاری طرح‌های مرتبط به شرکت‌های مشمول این قانون باید تسهیل شود. این درحالی است که شنیده می‌شود شرکت‌های دانش‌بنیان در ارتباط با این دو بند، با مشکلاتی روبه‌رو هستند که تلاش می‌شود در این گزارش به چالش‌های فعالان این حوزه پرداخته شود.

۲۳۳۳ شرکت دانش‌بنیان معاف از مالیات

همان‌طور که به کرات گفته شده است، شرکت‌های دانش‌بنیان شرکت‌هایی هستند که در راستای گسترش اختراع و نوآوری فعالیت می‌کنند. به عبارت دیگر و در یک تقسیم‌بندی کلی، موضوع اصلی شرکت‌های دانش‌بنیان را می‌توان تجاری‌سازی یافته‌های پژوهشی، افزایش درآمدهای اختصاصی دانشگاه‌ها و واحدهای پژوهشی،

منافسه؛ حلقه مفقوده فعالیت شرکت‌های دانش‌بنیان

سیدحسین توسلی، مدیرعامل شرکت دانش‌بنیان تک‌فام‌سازان طیف نور در گفت‌وگو با «فرهیختگان»، یکی از چالش‌های مهم شرکت‌های دانش‌بنیان را عدم حضور این شرکت‌ها در مناقصه‌ها می‌داند و در توضیح دلایل آن می‌گوید: «تعداد عرضه‌کنندگان قطعات یا مواد اولیه مورد نیاز شرکت‌های دانش‌بنیان محدود است، همین امر موجب می‌شود شرکت‌های دانش‌بنیان برای تهیه مواد اولیه یا قطعات موردنیاز خود، ناچار به مراجعه به تعداد محدودی از عرضه‌کنندگان این کالاها باشند. برای مثال اگر خط تولید یک شرکت دانش‌بنیان نیاز به یک سنسور داشته باشد، بازاری برای عرضه این محصول وجود ندارد تا خریدار بتواند کالای موردنظر خود را با قیمت پایین‌تر خریداری کند یا درصورت عرضه‌نشدن کالا از سبوی یک فروشنده، به فروشنده دیگری مراجعه کرده و سنسور موردنظر را تهیه کند.» به گفته‌ی وی، این اتفاق چند پیامد به همراه دارد. با توجه به اینکه محصولات دانش‌بنیان در زمره تولیدات عادی نیست و جزء محصولات خاص است که مبتنی بر دانش روز تولید می‌شود، لذا قطعات و مواد اولیه مورد استفاده در تولید این محصولات نیز، خاص است که بخشی از آن در داخل کشور تولید و بخشی نیز از طریق واردات تأمین می‌شود. واردکنندگان در شرایط حال حاضر که کشور با تحریم‌های اقتصادی مواجه است، با توسل به هزاران ترفند و شگرد قطعات و مواد اولیه موردنیاز شرکت‌های دانش‌بنیان را با دور زدن تحریم‌ها، وارد کشور می‌کنند. البته درحال حاضر تعداد این واردکنندگان بسیار محدود است؛ درنتیجه شرکت‌های دانش‌بنیان برای ادامه حیات خود ناچار به تهیه

قطعه یا مواد اولیه از طریق این واردکنندگان هستند. مشکل اصلی زمانی ایجاد می‌شود که شرکت‌های واردکننده، حاضر به ارائه فاکتور خرید به شرکت‌های دانش‌بنیان نیستند و از آنجا که نظام مالیاتی کشور بر پایه ارائه اسناد و فاکتورهای خرید و فروش استوار است، درنتیجه شرکت‌های دانش‌بنیان در این قسمت با مشکل مواجه می‌شوند.» وی معتقد است: «نظام مالیاتی کشور که برای دریافت مالیات از مودیان مالیاتی تعریف شده است، با سیستم موجود بازار همخوانی ندارد، چرا که بیش از ۷۰ درصد بازار کشور با ارائه فاکتور بیگانه هستند. به این ترتیب شرکت‌های دانش‌بنیان همواره با این دو چالش یعنی مالیات و عدم برگزاری مناقصه‌ها روبه‌رو هستند. از یک سو شرکت‌های دانش‌بنیان امکان خرید مواد موردنیاز خود را در مناقصه‌ها ندارند، از سوی دیگر مجبور به خرید مواد موردنیاز خود بدون دریافت فاکتور هستند. درنتیجه ارائه اظهارنامه مالیاتی و پرداخت مالیات این شرکت‌ها با مشکل روبه‌رو می‌شود.» توسلی می‌گوید: «در چنین شرایطی دورا هکار پیش‌روی شرکت‌های دانش‌بنیان قرار می‌گیرد؛ برای حل مشکل مالیات به ناچار به فاکتورسازی روی می‌آورند که این اقدام تبعات قانونی به همراه دارد یا به دلیل عدم ارائه اظهارنامه مالیاتی مشمول جریمه می‌شوند.» به گفته وی، درحال حاضر هزینه با فاکتور شرکت‌های دانش‌بنیان به‌ویژه شرکت‌های دارای تکنولوژی نسبت به هزینه‌های بدون فاکتور ۲۰ درصد است؛ به این معنا که بیش از ۸۰ درصد هزینه‌های شرکت‌های دانش‌بنیان در فاکتور ثبت نشده است، چرا که از یک سو مناقصه‌ای برای عرضه قطعه و مواد اولیه برگزار نمی‌شود، از سوی دیگر شرکت فروشنده قطعه و مواد اولیه حاضر به ارائه فاکتور نیست.» توسلی ادامه می‌دهد: «متأسفانه همه این چالش‌ها، شرکت‌های دانش‌بنیان را به جای تمرکز بر تولید محصولات دانش‌بنیان، به حاشیه و فرعیات می‌کشاند و از هدف اصلی‌شان دور می‌کنند. یک شرکت دانش‌بنیان یک محصول را در طول یک ماه تولید می‌کند، اما تنظیم پرونده مالیاتی بیش از دو ماه طول می‌کشد.»

همراهی همه‌جانبه معاونت فناوری

محمدحسین زیرک‌ساز، مدیرعامل شرکت دانش‌بنیان سل تک‌فامرد در گفت‌وگو با «فرهیختگان» در توضیح معافیت‌های مالیاتی شرکت‌های دانش‌بنیان با بیان اینکه معافیت‌های مالیاتی با توجه به اینکه شرکت‌ها از سوی معاونت فناوری در نوع یک‌قرار می‌گیرند یا نوع دو، متفاوت است، می‌گوید: «موضوع معافیت‌های مالیاتی تا آنجا که تحت‌اختیار معاونت فناوری است و باید نوع یک و دو شرکت دانش‌بنیان تعیین شود، روال عادی و بدون خللی طی می‌شود، اما مشکل از زمانی آغاز می‌شود که نهادها و ارگان‌های دیگر، در این پروسه مسئولیت‌های دیگری به عهده دارند. اینجاست که معمولاً شرکت‌های دانش‌بنیان نوع دو بیش از شرکت‌های نوع یک متضرر می‌شوند.» به گفته وی، معمولاً شرکت‌های دانش‌بنیان در اوایل فعالیت خود، متحمل هزینه‌های زیادی برای بازاریابی، تحقیق و توسعه، فرهنگ‌سازی و مواردی از این قبیل می‌شوند. برای مثال در شرکت ما، تا رسیدن به مرحله نهایی و تولید محصول، سه مرحله وجود دارد که هزینه هر مرحله حدود یک‌میلیارد تومان است. درحال حاضر، تولید ۱۰ تا ۱۵ محصول در دست انجام و تولید ۴۰ محصول در میان مدت هدفگذاری شده است. در این صورت هزینه لازم برای تحقیق و توسعه این پروژه‌ها، رقمی معادل ۱۲۰ میلیارد تومان می‌شود. با این اوصاف آیا یک شرکت دانش‌بنیان در ابتدای کار توانایی تأمین تمامی هزینه‌های خود را دارد؟ بدیهی است معافیت‌های مالیاتی یا تسهیلاتی که به شرکت‌های دانش‌بنیان اختصاص داده می‌شود، می‌توانند کمک‌کننده باشند. در این زمینه متأسفانه بانک‌ها برای پرداخت وام نیز همکاری لازم را با شرکت‌های دانش‌بنیان ندارند.

بررسی حکم دیوان عدالت اداری درخصوص پرونده بورسیه‌ها

براساس رای هیأت عالی جذب اعضای هیأت علمی، فرآیند اجرایی آرای اخیر دیوان عدالت اداری درخصوص بورسیه‌ها تا دو ماه توسط هیأت عالی تجدیدنظر در وزارت علوم بررسی می‌شود. سیدرضا عاملی، دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی در جلسه اخیر هیأت عالی جذب اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی شورای عالی انقلاب فرهنگی درخصوص ورود دیوان عدالت اداری مبنی بر لزوم استخدام فارغ‌التحصیلان «راتبه» بورسیه گفت: «احکام صادره از سوی دیوان عدالت اداری به پنج دسته تقسیم می‌شود که شامل تأکید بر طی فرآیند جذب، رد صلاحیت متقاضی، موظف کردن رئیس دانشگاه به صدور حکم، صادر کردن حکم انفصال از خدمت برای رئیس دانشگاه، لغو حکم متقاضی با توجه به ارزیابی علمی متقاضی و عدم هم‌ترازی دانشگاه است.» او در ادامه گفت: «دیوان عدالت اداری صرفاً نسبت به شرایط شکلی و رعایت فرآیند قانونی وارد رسیدگی شده و در موارد ماهوی وارد رسیدگی نمی‌شود.» عاملی با اشاره به مصوبه ۶۳۰ شورای عالی انقلاب فرهنگی، افزود: «براساس این مصوبه دیوان عدالت اداری نمی‌تواند وارد ماهیت و شئون علمی شود و تاکنون ۷۲ حکم توسط دیوان عدالت اداری برای بورسیه‌ها صادر شده است. در ادامه این جلسه توضیحاتی پیرامون برگزاری سه فراخوان بورسیه در سال‌های ۹۶، ۹۷ و ۹۸ و بررسی بورسیه‌ها در هیأت عالی جذب دانشگاه‌های وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه فرهنگیان ارائه شد.

علوم کامپیوتر شریف در جمع ۲۵۰ دانشگاه برتر دنیا قرار گرفت

در تازه‌ترین رتبه‌بندی دانشگاهی تایمز ۲۰۲۰، دانشگاه شریف در حوزه علوم کامپیوتر، برای نخستین بار به جمع ۲۵۰ دانشگاه برتر دنیا پیوست. امسال ۱۲ دانشگاه ایرانی در جمع ۷۴۹ دانشگاه برتر دنیا در حوزه علوم کامپیوتر قرار دارند. دانشگاه‌های تهران و امیرکبیر نیز به ترتیب جایگاه دوم و سوم دانشگاه‌های ایرانی حاضر در این رده‌بندی را از آن خود کرده‌اند. همچنین در حوزه کلی مهندسی نام دانشگاه صنعتی شریف در رده ۴۰۰ تا ۳۰۰ جهانی ورده سوم کشوری مشاهده می‌شود. در این حوزه ۲۳ دانشگاه از ایران در میان ۱۰۰۸ دانشگاه جهان حضور دارند. در حوزه علوم کامپیوتر دانشگاه Oxford بار دیگر در صدر جدول قرار دارد، این درحالی است که دانشگاه Stanford به مقام دوم صعود کرده و در مقابل انستیتوی فناوری زوریخ ETH سوئیس به مقام سوم سقوط کرده و انستیتوی فناوری ماساچوست MIT نیز در جایگاه چهارم است. دانشگاه Cambridge نیز بین پنج گروه برتر قرار دارد.

آمار جمعی از دانشجویان بین‌المللی در ایران
عبدالحمیدعلیزاده، مدیرکل امور دانشجویان خارجی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در گفت‌وگو با ایرنا گفته است: «تا پایان سال ۱۳۹۷ قریب به ۴۰ هزار دانشجوی بین‌المللی در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی کشور درحال تحصیل بوده‌اند. این دانشجویان از طریق شرکت در کنکور سراسری، غیربورسیه شهری‌پرداز و بورسیه وارد دانشگاه‌های کشور شده‌اند.» او افزود: «از این تعداد دانشجوی خارجی، ۲۹ هزار نفر در دانشگاه‌های تحت پوشش وزارت علوم هستند و با احتساب دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی و آزاد اسلامی حدوداً ۴۰ هزار دانشجوی بین‌المللی شاغل در تحصیل در کشور داریم.» دبیرکل امور دانشجویان خارجی وزارت علوم یادآور شد: «موسسات جذب دانشجوی خارجی به‌منظور ساماندهی نحوه جذب و پذیرش متقاضی بین‌المللی در دانشگاه‌های کشور ایجاد می‌شوند؛ این مساله با الهام از موسسات اعزام دانشجوی به خارج که در کشور فعال است و اعزام را با نظم و نظام مشخصی سروسامان می‌دهند، صورت می‌گیرد.»